

СХІД NOW

№4 (45)
травень
2025

БЕЗОПЛАТНО

РЕДАКЦІЙНЕ

2:0. МИ ПОВЕРНУЛИСЯ

Минули три місяці без вас, і ми щасливі знову побачитися, дорогі наші читачі! Перезапуск газети «Схід NOW» став можливим завдяки Міністерству закордонних справ Німеччини, Посольству ФРН в Україні та німецьким платникам податків – будемо їм вдячні, бо наразі ситуація з медіа критично погіршилася, і будь-яка підтримка свободи слова дорогого вартує.

Відновлення «Схід NOW» для нас – ніби повернення до дому, якого нас позбавили окупанти. Тільки зроблений цей дім не з цегли, а зі слів, якими ми підтримуємо, обіймаємо, допомагаємо один одному. Цей дім тимчасово було розібрали, але він не зник, а дочекався на нас. Тож знову розбудовуємось, розкладаємо свої речі по звичних місцях та стаємо до роботи.

За два роки існування газети ми розповіли багато історій про працелюбність, моцність, жертвність та інші чесноти, притаманні мешканцям Сходу. Попри війну, попри втрати, попри будь-які катаклізми люди донецького степу зберігають і жагу до життя, і волю, і силу, і гумор... І попереду на нас чекають нові герої та нові історії.

У філософії є поняття ананке – «необхідність», те, чого не уникають. Ми віримо, що право говорити – теж свого роду ананке. Бо без голосу спільноти тиша розростається, як мох на камені. Ми побули в тиші – нам не сподобалося. Тож ми й надалі зустрічатимемося з вами двічі на місяць у наших переселенських справах, а щодня – чекаємо ваших відгуків та пропозицій щодо тем публікацій на пошту eastnowred@gmail.com або через сайт shidnow.com.ua.

Разом ми зможемо більше!

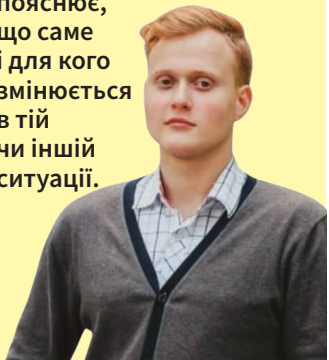
Фото: Сергій ГОРБАТЕНКО

ВАЖЛИВЕ

Фото: Ірина ГОРБАСЬОВА

Тепер всі пенсіонери-переселенці можуть обрати банк за власним бажанням, отримання пенсії не прив'язано до довідки ВПО, а щорічна ідентифікація потрібна тільки тим, хто виїхав з країни або залишився в окупації. На прикладах кількох родин юрист громадської організації «Донбас СОС» Михайло Фоменко пояснює, що саме і для кого змінюється в тій чи іншій ситуації.

ЗАЯВА ПРО ВІДСУТНІСТЬ ПЕНСІЇ РФ

Які ще новели передбачені для переселенців-пенсіонерів

Історія стосунків Пенсійного фонду України і пенсіонерів-переселенців з початком російської агресії у 2014 році була непростю. Щоб отримувати свої пенсії, переселенці «першої хвилі» мали виконувати купу додаткових умов, чого вже не вимагалось від переселенців «другої хвилі» – після 2022 року. Така несправедливість не могла лишитися

поза увагою правозахисників та громадських організацій, які адвокували зміни. Тож, 20 березня 2025 року набрав чинність новий Порядок, затверджений Постановою КМУ №299 від 11 лютого 2025 року. Він має покласти край стигматизації та зробити умови однаковими для всіх українських пенсіонерів. ►

Закінчення на стор.7

ЧИТОМЕ

ЧИТАЄМО УКРАЇНСЬКЕ

Книжкові розіграші від «Схід NOW» повертаються – з історіями з сучасної української літератури, що змушують затамувати подих, переглянути свої уявлення про війну, любов, втрату й силу. Оголошення переможення відбудеться 20 червня, у Всесвітній день біженців.

Люди живуть війну як уміють, роблять свій

вибір, як можуть: відпустити чи хай там що, аби свої були цілі? Чи стане серця для любові у темну добу? У засніжених очеретах Дніпра, на спустілих вулицях, що стікають з пагорбів до траси, у темних хатах, де поріг обсипають маком від нечисті, а душі померлих приходять за Різдвяний стіл, Яна переступає через дірку в паркані й вплутується у дилеми, де немає ані правильних запитань, ані відповідей, але є Максим, непевність, любов і вівці...

Для участі в розіграві книги Євгенії Кузнецової «Вівці цілі» треба всього лише підписатися на нашу фейсбук-сторінку facebook.com/shid.now/ і слідкувати за інформацією у стрічці.

Міністерство розвитку громад та територій наприкінці квітня офіційно оновило дату початку тимчасової окупації Маріуполя. Згідно з новим наказом, місто вважається повністю окупованим 21 травня 2022 року, як і має бути. 86 днів Маріуполь тримав оборону, але чомусь в документах уряду була позначена зовсім інша дата початку окупації – 4 березня. Про те, як маріуполець Євген Сосновський першим розповів про цю невідповідність, що заважала сотням людей отримувати допомогу від держави, та як маріупольській громаді за допомоги журналістів та правозахисників вдалося виправити помилку уряду – розповідаємо докладно.

СИЛА ГРОМАДИ

Як люди домоглися справедливості щодо встановлення дати окупації Маріуполя, і чому це важливо

Фото: Євген СОСНОВСЬКИЙ

by Evgen Sosnovsky

ВАЖЛИВІСТЬ ПОШТОВХУ

З початку повномасштабного російського вторгнення тисячі людей в Україні отримали поранення та інвалідність внаслідок обстрілів, мінування територій, вибухів боеприпасів, що не розірвалися. Проте статус людини з інвалідністю, отриманою внаслідок бойових дій, мають лише одиниці. Зокрема для маріупольців, окрім труднощів із висновками медичної експертизи, на які скаржаться багато постраждалих, держава створила додаткові перепони, пов'язані з офіційно визнаною датою початку окупації міста.

Своїм наказом від 2022 року уряд постановив, що РФ окупувала Маріуполь 4 березня. В цей час місто тільки розгорало оборону. Ворог обстрілював практично всі райони міста, проте окупувати на той час ворогу вдалося лише околиці Маріуполя – селища Старий Крим, Сартану, Павлопіль. Опір окупації міста чинився до 21 травня 2022 року – напередодні останній боєць Маріупольського гарнізону виконав наказ керівництва країни і вийшов з «Азовсталі» зі зброєю.

Тоді, в 2022-му, на цю невідповідність реаліям не звернули уваги. Але виявилось, що юридична помилка не лише спотворює хроніку подій, а й створює проблеми для маріупольців, які постраждали внаслідок війни, бо унеможливило для них великий пакет соціальної допомоги.

Маріуполець Євген Сосновський на своїй фейсбук-сторінці оприлюднив історію маріупольчанки Н. Ю., яка 14 березня 2022 року внаслідок вибуху отримала важкі поранення, втратила око й тепер звернулася до держави із заявою щодо отримання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни. 13 березня 2025 року жінка отримала офіційну відповідь міжвідомчої комісії на своє звернення. В ній Н.Ю. відмовили у наданні статусу.

Пояснюється це рішенням так: «Якщо ушкодження здоров'я вибухонебезпечними предметами сталося на території населеного пункту в межах території, тимчасово

окупованої Російською Федерацією, то факт зв'язку інвалідності з пораненням від вибухонебезпечного предмету не встановлюється. Громадянка Н.Ю. отримала поранення 14 березня 2022 року, перебуваючи у місті Маріуполь Донецької області в той час, як відповідно до Переліку, вся територія Маріупольського району за винятком селищ Заїченко та Пікузи тимчасово окупована з 4 березня 2022 року».

Новина про те, що виявляється, Маріуполь вже був окупований 4 березня, викликала здивування та роздратування маріупольців. Більшість містян сприйняли це як спробу з боку влади уникнути зобов'язань щодо надання допомоги постраждалим внаслідок російської агресії. Пост Євгена Сосновського набрав понад 70 тисяч переглядів та привернув увагу журналістів і правозахисників.

Правники такі підозри заперечували і пояснювали юридичною плутаниною. Проте юрист правозахисної організації «Донбас СОС» Михайло Фоменко зауважує, що причиною є нормативний акт, ухвалений задовго до початку повномасштабної війни.

– Нормативний акт, який визначає встановлення зв'язку інвалідності з бойовими діями – це постанова Кабміну №306, ухвалена ще до початку повномасштабного вторгнення, у 2018 року, – пояснює юрист «Донбас СОС». – І там є формулювання: якщо ушкодження здоров'я від вибухоне-

безпечних предметів сталося у населеному пункті, розташованому у межах тимчасово окупованої території, встановлення зв'язку інвалідності з пораненням не відбувається.

Ця норма не змінилася з 2018 року. Чому вона взагалі була ухвалена? Можемо припустити, що через побоювання, що державі доведеться сплачувати великі пенсії мешканцям окупованих Донецька та Луганська.

За словами Михайла Фоменка, ця норма впливає не тільки на мешканців Маріуполя. Правові колізії через дивну практику визначення природи інвалідності не через тип поранення (наприклад, мінно-вибухова травма), а через географічне розташування постраждалого, трапляються і в інших регіонах України. Наприклад, у Миколаївській області. Було звернення від людини, яка була поранена 8 березня 2022 року на трасі під Миколаєвом – біля її машини розірвався снаряд. Але ця територія була внесена в перелік територій, де ведуться бойові дії, лише 9 березня, тобто наступного дня. Через це людина також не змогла встановити зв'язок між інвалідністю й пораненням внаслідок бойових дій.

– Я не бачаю, що тут є свідомо дискримінація маріупольців чи когось іншого. Просто є недоліки законодавства, які треба усунути, – стверджує юрист.

Тоді виникає питання: а чому так довго – протягом

трьох років – на ці недоліки ніхто не звертав увагу?

Як пояснила газеті Марина Єжаковська, чий чоловік ледь не втратив руку на початку березня у Маріуполі, після того, як вони вибралися із пекла, стан був не той, щоб щось з'ясувати. Ну, а в лікарні, де рятували чоловіка, нічого про можливість оформити інвалідність внаслідок війни їм не розповіли. Вони просто нічого не знали про таку можливість!

Чоловік Марини Миколаївни оформив звичайну інвалідність. Руку йому лікарі хоч і врятували, але вона не діє. Звертатися повторно до комісії, яка призначає інвалідність, родина поки не планує, тому що виїхала за кордон і зараз отримує соціальну допомогу від іншої держави.

Схожа ситуація трапилася з Миколою Бурлакою, молодим чоловіком із Маріуполя, який отримав поранення, збираючи дрова, щоб приготувати їжу. Коли родина намагалась вивезти пораненого Миколу з Маріуполя, росіяни на блокпосту затримали його та кинули за ґрати. В полоні медичну допомогу не отримував, тож руку він втратив.

Зараз Микола проживає з дружиною і дитиною в Чернігові. Оформив другу групу інвалідності й отримує невелику пенсію. Про те, що законодавство дозволяє оформити статус інвалідності внаслідок військових дій та мати підвищену пенсію й низку додаткових пільг, Микола дізнався випадково після двох років після

поранення, причому не від медиків і соцслужб, а від військового. Вже три місяця тягнеться процес оформлення інвалідності внаслідок війни.

Тобто люди не знають про свої права, соціальний супровід не працює як слід, і лише випадкове рішення однієї жінки розповісти публічно про проблему, з якою вона стикнулася, допомогло докорінно змінити ситуацію.

РЕАКЦІЯ ВЛАДИ

Резонансну тему підхопили майже всі провідні медіа. Журналісти стали вимагати коментарів від влади, політиків, чиновників на всіх рівнях.

Першим проблемне питання прокоментував омбудсмен Дмитро Лубінець.

– Це не просто бюрократія – це кричущі порушення прав тих, хто найбільше постраждав від війни, – заявив омбудсмен. – Соціальний захист має бути доступним для всіх постраждалих вже зараз, без додаткових умов. Ці люди не обирали, де їм стати жертвами війни. Держава має захистити їхні права та гідність. Ми не можемо закривати очі на цю несправедливість! Під моїм головуванням відбулася нарада за участі народних депутатів, представників міністерств та міжнародних організацій. У результаті Мінветеранів підготувало проект постанови, що дозволить визнати інвалідність після деокупації територій.

З аналогічною заявою виступив і голова депутатської комісії з питань захисту ВПО Павло Фролов.

Фото: Євген СОСНОВСЬКИЙ

АКТУАЛЬНЕ

Вже 30 квітня Міністерство розвитку громад та територій, яке зараз зобов'язало опікуватися питаннями переселенців, ухвалило необхідні зміни в документах і оновило дату початку тимчасової окупації Маріуполя. Згідно з новим указом, місто вважається повністю окупованим 21 травня 2022 року, а не 4 березня, як було вказано раніше, повідомила пресслужба міністерства.

Тобто проблему, яка стосувалась сотень тисяч маріупольців, завдяки їхній активній позиції і залученню медіа – вирішили. Але щодо мешканців інших громад, в тому числі окупованих з 2014 року, то тут ситуація залишилася без змін – постанова №306, яка визначає встановлення зв'язку інвалідності з бойовими діями залежно від географії, не скасована. І проблеми у людей можуть виникати і надалі.

Проте досвід маріупольців показав, що боротися за свої права має сенс. **CN**

Ганна САВЧЕНКО

ЯКІ ПІЛЬГИ ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ

Перелік пільг для людини, що має інвалідність внаслідок бойових дій, визначає Закон «Про статус ветеранів, гарантії їх соціального захисту».

Такі люди мають право:

- ☑ на отримання знижки на плату за користування житлом і за користування комунальними послугами, знижку на паливо для будинків без централізованого опалення;
- ☑ на безкоштовний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту тощо;
- ☑ на безплатні ліки, безоплатне щорічне санаторно-курортне лікування, позачергове зубопротезування, право на щорічне медичне обстеження і диспансеризацію із залученням необхідних спеціалістів;
- ☑ на підвищену (на 30-50%) пенсію або державну соціальну допомогу в залежності від групи інвалідності.

ЯКІ ДОКУМЕНТИ НЕОБХІДНІ ДЛЯ ОТРИМАННЯ СТАТУСУ ЛЮДИНИ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ

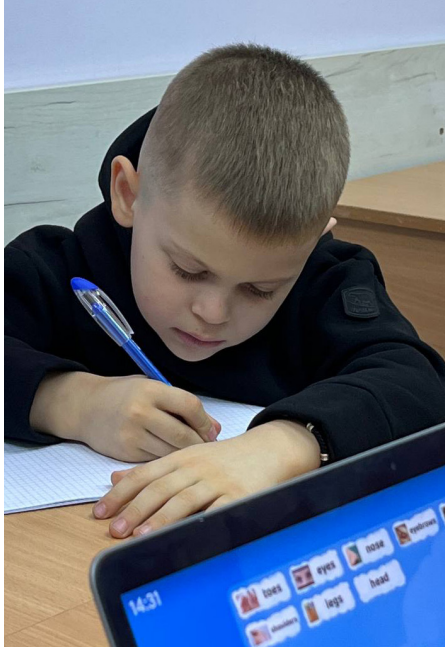
Щоб отримати статус інвалідності внаслідок бойових дій, необхідно зібрати певний пакет документів:

- ☑ паспорт та ідентифікаційний код;
- ☑ довідку про відсутність судимості, яку можна оформити через портал «Дія»;
- ☑ витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) з поліції;
- ☑ результати судмедекспертизи;
- ☑ заяви, медичні документи.

Цей пакет документів треба подати до міжвідомчої комісії, також має бути рішення експертної комісії. У разі позитивного рішення громадянину потрібно звернутися до Пенсійного фонду та управління соціального захисту для оформлення виплат та пільг.

НАДИХАЮЧЕ

Дора Хачарджи родом з Єнакієвого, тож про переселення і побудову нового життя на новому місці знає вже понад 11 років. Дора – власниця школи іноземних мов «Поліглот», яка під час війни збільшила кількість учнів і продовжує розвиватися неподалік лінії фронту в Краматорську. Як працює її бізнес зараз, переселенка розповіла читачам «Схід NOW».

ЗАПИТ НА НАВЧАННЯ

Навіщо підприємниця з Краматорська розвиває під час війни мовну школу

Підприємницька історія Дори почалася ще 2011-го та за 14 років виросла у потужну справу, якою пишається її засновниця. До лютого 2022 року мовну школу «Поліглот» у Краматорську відвідували 150 учнів, яких Дора називає студентами. Своім слухачам підприємниця пропонувала не лише вивчення іноземних мов (англійської, французької та німецької), а й підготовку малюків до школи, заняття зі шкільних предметів.

Бізнес працював як офлайн, так і онлайн, адаптуватися до дистанційного викладання змусив ковід. Початок повномасштабного вторгнення приніс нові виклики, але водночас і нові можливості.

– Ми одразу припинили заняття, діти з батьками виїжджали, частина викладачів теж поїхала з міста, – згадує Дора. – В один з моїх офісів влучив снаряд, але за два дні до цього я вивезла звітти всю техніку та навчальні матеріали. Перші чотири місяці стали, так би мовити, переламними. Було затишшя, не було зрозуміло, чи буде далі працювати мій бізнес.

На кілька місяців Дора виїхала з Краматорська до Кам'янського, а згодом до Львова. Порятунку від новин та невідомості шукала у звичайних речах – пішла на заняття з йоги, про які давно мріяла, ходила на масаж, а ще шукала в інших регіонах куточки природи, схожі на ті, що знані на Донеччині.

– У Кам'янському, на Дніпропетровщині, куди я приїхала до подруги, є озеро, схоже на наш Голубі, що біля Лиману, але наші красивіші. Я любила гуляти біля затоки Дніпра, згадувала дім, це допомагало відволіктися.

Аби зайняти мозок і поділитися з іншими своїми

знаннями, Дора почала волонтерити – організувала мовний онлайн-клуб з вивчення англійської мови. На заняття приходили десятки людей, які хотіли вдосконалити свої знання. Приєднувалися місцеві, знайомі з Краматорська та ті, хто виїхав за кордон.

Паралельно Дора підтримувала зв'язок з учнями і шукала нових викладачів, щоб відновити свій бізнес. І вже у верес-

різного віку – від 5-річних до 50-річних, усі вони хочуть вчитися. У нас є лікар-анестезіолог, який вивчає англійську, аби поїхати працювати за кордон. Коли люди готові не зупинятися в досягненні своєї мрії, це надихає і мене, тож я постійно працюю над методологією та підвищенням рівня своїх викладачів.

Торік у листопаді Дора відкрила в прифронтовому Кра-

для онлайн-та офлайн-занять. Наприклад, для дошкільнят одне заняття офлайн коштує як два горнятка кави. Батьки згодні платити такі гроші, адже дітям потрібен розвиток, – каже Дора про цінову політику школи. – Прибуток із бізнесу я постійно вкладую у підвищення кваліфікації своїх викладачів, у купівлю посібників та нової літератури.

А ще підприємниця супроводжує іноземців, які відвідують регіон, переважно волонтерів та журналістів, британських та ірландських зокрема. Нещодавно мала досвід спілкування з іспанським журналістом – згадала і свою іспанську, й допомогла іноземцям відзняти репортаж в одній з бригад про те, як Україна бореться за свою свободу.

– У моїх планах – запрошувати на наші заняття іноземців, які зараз перебувають у Краматорську. Так мої студенти матимуть можливість почути носія мови, поспілкуватися, розповісти про Україну.

Аби допомогти своїм студентам максимально зануритися в культуру та мову країни, яку вивчають, Дора продовжує розвивати освітній туризм. До 2022 року вона возила групи дітей до Британії, зараз збирає групу для поїздки до Ірландії. Впродовж кількох тижнів діти навчаються, і Дора також відвідує заняття, аби запозичити певні методичні цікавинки. Згодом цей досвід підприємниця використає як частину маркетингу для просування свого бізнесу та залучення нових клієнтів, адже може багато розповісти про те, як можливість вільно володіти іноземними мовами допомагає подорожувати світом, відкривати нові країни та їх культуру. **CN**

Наталка СТЕПОВА

ні 2022 року «Поліглот» знову запрацював, спочатку онлайн: додалися нові учні, особливо маленькі, з'явилися групи дорослих, які прагнуть вільно розмовляти англійською.

– Попри війну я бачу, що запит на навчання зріс. Зараз у моїй школі понад 250 учнів

маторську офлайн-школу – на це був запит, на заняття батьки почали водити маленьких дітей, яким треба підготуватися до школи, та й врешті більше спілкуватися.

– Я вважаю, що у нас дуже демократичні ціни, також ми тримаємо однакову вартість

ЦІКАВЕ

ОТРИМАННЯ СТАТУСУ ЗАХИСТУ S

Галина Васенок, яка до повномасштабного вторгнення жила в Кураховому, виїхала до Швейцарії з сином Дмитром у березні цього року. Спочатку вони жили в первинному центрі для біженців BAZ – у таких місцях людей зазвичай розміщують у загальних кімнатах, де стоять дво- чи триярусні ліжка. Згодом їх переселили до центру розміщення біженців від благодійної організації «Карітас» у кантоні Цюрих, де для кожної родини є окремі кімнати.

Після приїзду до Швейцарії українцям необхідно звернутися до міграційного центру для отримання статусу захисту S – права проживання в країні на один рік із можливістю продовження. Іноді на такий статус треба чекати три і більше місяців. Як розповіла Галина, Швейцарія не надає прихистку тим українцям, які вже були десь за кордоном. Тому всім новоприбулим треба доводити, що вони не виїжджали із України з 24 лютого 2022 року.

– Я надала медичну карту дитини, інформацію про банківські операції, трудову книжку, але в міграційному центрі сказали, що цього недостатньо, і спитали, чи маю я якісь фото з того часу. І тут мені допоміг Інстаграм, де я щомісяця публікувала фото з українськими краєвидами. Це стало ключовим фактором для надання мені права просити прихистку. Ті українці, які приїжджали з іншої європейської країни, отримували або відмову, або досі чекають на відповідь.

При відмові необхідно покинути країну, а відсутність відповіді надає право залишатися в первинному центрі прийому біженців BAZ. Так в Швейцарії відсіюють туристів та залишають тих, хто справді шукає прихистку.

СОЦІАЛЬНЕ ЖИТЛО

Крім житлових та гігієнічних кімнат, на території центру розміщення біженців, де зараз живе Галина, є кухня, дитячий майданчик, тренажерна зала, ігрова для малечі, два навчальних класи та один музичний. У цьому центрі волонтери не роздають гарячі обіди, мешканці готують собі самостійно. Двічі на тиждень волонтери привозять продуктові набори із супермаркетів – овочі, хліб, зрідка сир чи ковбасу, які не продалися за уцінкою зі знижкою 50%. Можна також купувати їжу в магазинах.

– Тут їдять багато овочів і фруктів. У місцевих магазинах продають недорогі макарони і спагеті, а от м'ясо коштує дорого. Майже в кожному містечку є турецька лавка, де можна знайти будь-яку крупу, навіть гречку.

За невелику погодинну оплату мешканцям пропонують тимчасову роботу в центрі – слідкувати за порядком в пральні, прибирати сміття, розподіляти гуманітарну допомогу, мити вікна та підлогу в офісних приміщеннях.

– Я раз на два дні звільняю попільнички від недопалків за три франки. Це займає 15-30 хвилин мого часу.

Побутову хімію та гігієнічні набори, а також адаптери (розетки у Швейцарії не пристосовані

ЯК УКРАЇНЦЯМ ЖИВЕТЬСЯ У ШВЕЙЦАРІЇ

Через посилення російських обстрілів українці продовжують виїжджати за кордон у пошуках прихистку. Хтось із них повернеться через пів року або по закінченні війни, хтось залишиться на постійне проживання. Жительки Донеччини, які приїхали до Швейцарії у березні 2022-го та навесні 2025-го, розповідають, як отримати право на проживання, чому тут складно орендувати житло, і чим дивує ця мальовнича країна, де бережуть природу та цінують порядок.

Галина Васенок в Швейцарії

Олена Тамась із сином на вулицях Швейцарії

вані під нашу побутову техніку) в центрах видають безплатно. Завжди доступні соціальні працівники, лікар та спеціаліст з освіти, який допомагає влаштувати дітей в школу чи садок та організує для дорослих безплатні мовні курси.

– По медичну допомогу ми не зверталися, але в центрі її можна отримати безплатно. Крім того, лікар центру може направити до профільного спеціаліста. Ці послуги оплачують з місцевого бюджету.

Син Галини Дмитро закінчує другий клас в інтеграційному класі, де навчаються діти з різних країн. У школах Швейцарії не годують, діти приносять з дому бутерброди, фрукти, овочі. Якщо заняття тривають довше, ніж до 12.00, діти йдуть додому на обід, а потім повертаються.

– В школі сину дуже подобається. Мене двічі запрошували подивитися, як проходять заняття. В класі три вчительки і одна помічниця – вони все роблять разом із дітьми. Наприклад, на фізкультурі гаяють разом в «квача», збираються нагору по канату, катаються на гойдалках.

МОВА ТА РОБОТА

Швейцарія розподілена на декілька частин – німецькомовну, франкомовну, італомовну і найменшу – там, де розмовляють на суміші французької, італійської та німецької.

– Англійську в нашому кантоні я нечасто чую, нею майже не спілкуються. Принаймні на касі в супермаркеті вона мені ще жодного разу не допомогла.

Наразі Галина відвідуватиме курс німецької мови для початківців, який триватиме 12 тижнів. Чотиригодинні заняття проводять п'ять днів на тиждень.

– Я почала вчити німецьку одразу після приїзду й продовжую досі. Поки що спілкуюся на базовому рівні. Це важливо для

інтеграції та роботи, – каже друга наша співрозмовниця, Олена Тамась, яка більше трьох років живе в місті Вінтертурі кантону Цюрих.

Олена переїхала в Швейцарію разом із маленьким сином Тимуром ще у березні 2022 року.

– Тоді багато швейцарців приймали українців у свої родини та допомагали адаптуватися. Також було менше обмежень щодо отримання статусу, допомоги та житла, – розповідає вона. – В родині, де ми жили, допомогли скласти резюме, пояснили, куди звертатись щодо працевлаштування.

Знайти роботу тут непросто, особливо без володіння мовою. Для офіційного працевлаштування потрібен дозвіл, який видають разом зі статусом S. Роботодавцю треба надати біографію, мотиваційний лист, іноді диплом із перекладом. Втім, Олені вдалося знайти роботу через півтора місяця після приїзду.

ДОРОГА КРАЇНА

Українці, які приїжджають у Швейцарію, разом з соціальним житлом – у тих самих центрах розміщення біженців, модульних містечках чи гуртожитках – отримують соціальну допомогу 400-600 франків на людину. Але на виплати довго не протягнеш.

– Хлібина коштує в середньому 2-4 франки. Тобто, 1000 євро для Швейцарії – невелика сума, – каже Олена.

– За каву в кав'ярні доведеться заплатити більше 200 гривень. Якщо не знати місць, де продають дешевше, і способів заощаджувати, тут все занадто дорого, особливо ліки, – додає Галина.

Щоб орендувати житло самостійно, потрібен стабільний дохід і довіра орендодавця. Крім того, винаймати квартиру дуже дорого. Оренда житла обійдеться у 1,2-2 тисячі франків, а комунальні послуги – ще в кілька сотень франків на місяць.

Мінімальна заробітна плата в Швейцарії складає 4 000 франків в місяць, це приблизно 4 100 євро.

ЕКОЛОГІЧНІСТЬ В УСЬОМУ

У Швейцарії переймаються проблемами екології та зі школи вчать дітей заощаджувати електроенергію та воду. Тут всюди сортують сміття, навіть у селах біля кожного будинку стоять окремі контейнери для паперу, пластику, скла, біологічних відходів. Батарейки та електроніку, яка вийшла з ладу, приймають тільки у спеціальних пунктах збору.

– Спробуй взяти й викинути пляшку не в той контейнер – і на тебе подивляться так, ніби ти шойно образив всю країну. Але до цього звикаєш. Навіть більше – починаєш отримувати задоволення від того, що все так правильно.

До того ж, швейцарці живуть без поспіху і не намагаються зробити 25 справ за одну годину. Тут не побачиш людину, яка кричить по телефону, або кудись біжить у справах. І тут нічого не вирішують через особисті домовленості, все тільки за законом – у Швейцарії поважають правила та цінують порядок. **СН**

Ірина ДІМІТРОВА

НАДИХАЮЧЕ

«РОЗКАЖИ БОГОВІ
ПРО СВОЇ ПЛАНИ...»

Колись, в іншому житті, ефектно одягнена Ганна приїздила до власного підприємства на власному авто. Вони з чоловіком все робили разом – розвивали бізнес і мешкали на два міста: на батьківщині Ганни у Бердянську та в рідному для Миколи Маріуполі. Шлях з одного приазовського міста до іншого був знайомим до останнього кустика на узбіччі – у великому промисловому центрі розвивався їхній доволі потужний бізнес.

Ще з 2014 року родина підприємців підтримувала захисників України, які тримали лінію фронту під селищем Широкиним.

– Везли на передову продукти, закупили генератори. Допомогали ремонтувати військову техніку. Хлопці знали, що в декількох кілометрах від Широкиного існує будинок, де вони завжди можуть поїсти, помитись, відпочити.

Підприємство подружжя було розташоване в 800 метрах від прохідної «Азовсталі». Займалися на ньому металообробкою, ливарним виробництвом – більшість люків у Маріуполі виготовлено саме тут. Коли напередодні великої війни Ганна з Миколою зайнялися виробництвом каркасних будинків за канадською технологією, мріяли, що насаперед вони дістануться військовим та переселенцям. Бо саме ці категорії дуже потребували власного куточку, і багато хто сподівався мати його в Маріуполі.

Але, як то кажуть, хочеш розвеселити Бога – розкажи йому про свої плани. В лютому-березні 2022 року, як і інші маріупольці, подружжя ховалося від ворожих бомбардувань, а коли з'явилася можливість, покинуло місто, зрештою опинившись в Чернівцях.

ДОПОМАГАТИ ТИМ,
ХТО ВИГРИЗАЄ ПЕРЕМОГУ

Тут ще з 2014 року плели маскувальні сітки – патріотично налаштовані чернівчани збирались для цього чи не в кожному навчальному закладі. Для Ганни Шадриної все почалося з того, що вона випадково потрапила на одну з локацій, швидко втягнулася в процес і стала приходити щодня. Плела і думала про те, що їй підрозділ її брата-добровольця теж потребує сіток. Попросила одну та почула у відповідь, що є черга, тож потрібно чекати. Тоді Ганна прийшла додому і рішуче повідомила чоловікові: відтепер вони починатимуть плести сітки самостійно.

Микола, який має інженерне мислення та вмлі руки, зробив рамку-каркас, натягнули на неї основу і почали плести. Перша ж відправка для 117-ї бригади, де служить брат Ганни Володимир, була потужною: 10 маскувальних сіток загальною площею 250 квадратних метрів.

Як і всі навколо, перші маскувальні сітки Ганна з волонтерами робили з ганчір'я. Але у військових вони непопулярні, бо легко вбирають вологу, становлячись важкими, повільно висихають і чіпляють будь-який бруд. Усіх цих вад позбавлені сітки зі спандбонду, до того ж, коли на них потрапляє вогонь, вони не палають, а повільно «тануть».

Вже третій рік головною турботою Ганни є забезпечення ЗСУ маскувальними сітками. У березні 2023-го, перебуваючи в Чернівцях, вона разом із чоловіком Миколою Гаркушею створила громадську організацію «МИ РАЗОМ», щоб об'єднати волонтерів, місцевих та переселенців, єдиною справою. Трохи більше, ніж за два роки, волонтери організації сплели понад 40 тисяч квадратних метрів маскуванн для військових підрозділів по всій лінії фронту.

СІТКИ
ПЕРЕМОГИ

Алла Єршєнко плете сітки і плає пам'ять про сина

Перший рулон спанбонду подружжя придбало власним коштом. Микола придумав і зробив верстат для різки матеріалу. Паралельно була зареєстрована громадська організація «МИ РАЗОМ» і створений телеграм-канал, де розміщували звіги про роботу та збирали гроші на матеріали. Щоб привернути більше уваги потенційних учасників та спонсорів, Ганна згодом почала публікувати історії про те, як на фронті використовують маскувальні сітки чи як за допомогою мішків із поліпропілену укріплюють окопи та бліндажі. Цей «лікнеп» для того, щоб люди не сприймали війну виключно як справу військових, щоб вони дихали з фронтом в унісон і були зацікавлені робити все для Перемоги.

– Уявіть собі, що задача для нас в тилу – лише допомагати замаскувати машину та позиції. І все. Більш нічого. А вони йдуть далі. До кінця, не зважаючи ні на що. У цьому – шлях до Перемоги, який вони прокладають, вигризують, виривають.

ЛОКАЦІЯ НА ОРЛИКА

Кількість локацій змінювалася, було навіть п'ять, зараз лишилося дві, основна – на вулиці Пилипа Орлика. Збираючись її відвідати, я вже знала, що майже всі, хто там працює, мають привід для смутку та скорботи, бо хтось втратив чоловіка, хтось – сина, а хтось і обох. Ганна казала, що приходячи туди, шкірою відчуваєш енергетику відчайдушного душевного болю.

– Проте, не повіриш, та біль формує – я бачу, як люди набувають стійкості, мудрості. І якщо раніше дівчата не цікавилися, куди ці сітки йдуть, то зараз вони охоче дивляться в моєму телефоні повідомлення від хлопців й читають одна одній слова

Ганна Шадрина

кінологічного центру Національної поліції Донеччини.

– Я потрапила до Чернівців лише влітку 2024 року, – каже Алла. – І коли дізналася, що в цьому місті мої давні друзі – Ганна з Миколою, одразу ж приєдналась до волонтерської справи. Коли плету, занурююсь в свої думки, перевертаю життєві сторінки. Сподіваюсь, що наша робота прискорить Перемогу. А найбільше моє бажання – повернутися до Маріуполя.

На жаль, я не зустрілася з чернівчанкою Анжеолою, яку з Аллою

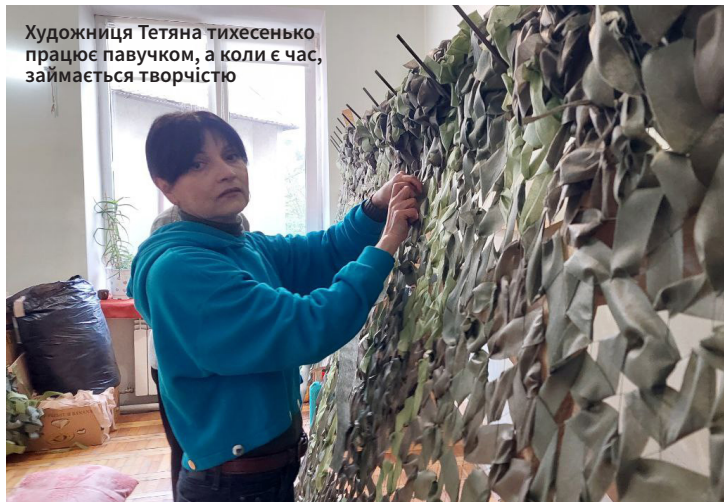
волонтерством третій рік, ще й бореться за життя доньки. Також є Ольга з Харкова, яка приходить на Орлика зі своєю онукою-першокласницею Лізою.

Зате побачила, як тихесенько працює «павучком» привітна киянка Тетяна. Чоловік на фронті, а вона зі старенькою мамою у Чернівцях. Був час, коли мама взяла гарних ангеликів, яких відправляли бійцям разом з сітками. А потім жінка злягла і весь колектив переживає за її стан фізичний, а Танін – моральний. До речі, Тетяна – художниця, яка з 2022 року плідно працює творчо. В перші ж дні у Чернівцях розписала стіни в місцевому бомбосховищі, започаткувала ярмарок, щоб зібрати гроші на «мавіки».

В іншій кімнаті творить чернівчанка Марія, яку Ганна рекомендує ніжно, по-сімейному: «Маша – це тепло наших рук. Дивись, які чудові обереги вона робить: оці котики – модель поточного року, до того були сови – символ розвідки, а ще раніше – дракончики. Хлопці-військові таким дарункам радіють, вішають у салон авто, чіпляють на наплічники, на пояс».

Зустріла я в волонтерському хабі Оксану із Нової Каховки, батьки якої залишилися в окупації: «Працюю, бо додому дуже хочеться, допомагаємо військовим, щоб їм було легше». Чоловік її сестри Руслан замість розмов показує грамоти, подяки, прапори підрозділів від вдячних військових і з усіх боків демонструє латунну гільзу з лазерним малюнком, яку прислала 42-га бригада. ▶

Закінчення на стор. 8

Художниця Тетяна тихесенько працює павучком, а коли є час, займається творчістю

подяки. Потім трапляється диво – вони зарядилися, і ніби биль відійшов. Хоч на якийсь час...

Першою, з ким я познайомилася, була маріупольчанка Алла Єршєнко, яка в травні 2022 року втратила на «Азовсталі» єдиного сина Степана. Кінолога, вона з дитинства залучала сина до роботи з собаками, тож він, коли вже отримав диплом політолога, пішов її шляхом – стояв у самих витоків створен-

ріднить загальне горе – втрата синів на війні, і яка допомагає 80-й окремій десантній штурмовій бригаді, де служать побратими Юрія (позивний Кубик), що тепер стали її синами. Не побачилась і з Ольгою із Северодонецька, син якої після поранення лікується в шпиталі, та з двома Тетянами. Одна вже 12 років як переїхала з Макіївки і, за словами дівчат, дуже потужно плете сітки, друга – з Енергодару, займається

Ганна і Марія з оберегами, зробленими власноруч

НАДИХАЮЧЕ

ЕВАКУАЦІЯ

З початку повномасштабного вторгнення на рахунок цієї волонтерської команди – понад дві тисячі врятованих життів. Переважно йдеться про складні евакуації маломобільних людей із напівокупованих сіл та міст, куди мало хто з волонтерів вже наважиться заїжджати.

– Евакуація – це те, з чого починалася у 2022 році наша волонтерська діяльність, – розповідає співзасновник та проєктний координатор ГО Base UA Антон Яремчук. – Тоді це був Сіверськ-Донецьк, Лисичанськ, потім – Бахмут. Нині – Покровськ, Костянтинівка, села навколо.

На волонтерів, які вивозять цивільних, полюють російські дрони. Але вони щоразу добровільно йдуть на ризик.

– Отримуємо заявку: чотири людини, шість котів, дві точки. Село Шевченко: тоді це було 2,5 кілометри від активних бойових дій. Локація: гаряча. На автівці великими літерами напис: «Евакуація», але російських військових це не спинило. Їхні дрони двічі атакували автівку, легкі поранення отримали дві жінки. Зараз в село вже не заїхати.

У січні, коли команда вивозила двох людей із Покровська, в евакуаційну автівку також поціливі російський дрон. За кермом був Едвард – волонтер із Великої Британії, він прийняв на себе основний удар. Едді отримав важкі поранення, що призвели до ампутації лівої руки та ноги.

За словами Антона, наразі вони працюють у зв'язці з громадською організацією «Схід СОС», саме через їхні кол-центри люди подають заявки на евакуацію.

БУДИНКИ
ДЛЯ БАГАТОДІТНИХ РОДИН

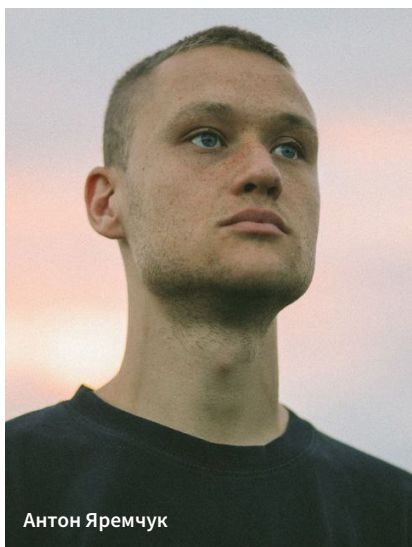
Ще рік тому Олена Ветчина з чоловіком та п'ятьма дітьми жила вдома – у Дачному поблизу Курахового Донецької області. У червні 2024 року, коли подружжя вирішило евакуюватися, їхній найменшій дитині виповнилося лише два місяці.

Родина Ветчинович

Світло в селі було, воду привозили, газом Дачне не опалювалося, люди топили пічки. Коли насунувся фронт, у підвал спустили буржуйку та старенькі дивани. Однак з кожним днем залишатися у селі ставало все небезпечніше.

– Коли через наш будинок почали літати ракети, стало страшно. Мене діти почали вмовляти: мамо, кажуть, давай виїдемо, нам лячно, бої-

Антон Яремчук

Евакуація людей з найгарячіших точок, відновлення житла після обстрілів, купівля нових будинків для багатодітних родин ВПО, виїзди мобільної клініки, а ще майстерки та мистецькі табори для дітей, документування російських воєнних злочинів у фотографіях та фільмах – це те, що робить громадська організація Base UA, яка базується в Краматорську.

БАЗА ПО-КРАМАТОРСЬКИ

Табір «Горицвіт»

мося за наймолодших – Ваню та Сашка, – згадує Олена той момент, коли зважилася покинути домівку.

Наступного дня після дзвінка до адміністрації до Ветчинович приїхала представниця

ною переїхали й собаки Рок і Тася.

В будинку біля лісу – коридорчик, невелика кухня, вбиральня, зала й дві спальні. Поряд – город, понад 30 соток. На подвір'ї є сарай, льох, гараж, літня кухня.

– Сусіди подарували нам козу. Нехай вона дає лише пів літра, але дітлахи залюбки п'ють. Нам тут подобається, тихо. Краще, ніж на Донеччині, в страху там жили. Хоч трохи від війни відійшли. Попервах, як приїхали, десь якийсь шурхіт – здригалися. Зараз хоч спимо ночами, – каже Олена.

За словами Антона Яремчука, нові домівки отримали вже зо десять багатодітних родин з Донеччини. Один будинок, у середньому, їм обходиться у 8-9 тисяч доларів. Гроші збирають з різних джерел, зокрема й з донатів.

– Це не якісь там пакети з їжею чи короткострокова підтримка – це платформа для інтеграції, для самодостатності. Тому що багатодітним родинам дуже важко облаштуватися в компактних місцях розселення чи жити в гуртожитках. Так люди набагато швидше на новому місці адаптуються.

статевому вихованню, графічного дизайну, програмування та фотографії.

– У нас чітко прописані політики щодо безпеки дітей. Ми не збирали великі групи. Діти так чи інакше в місті – десь просто в парку. А тут вони були під наглядом дорослих, працювали в бомбоховищі – це безпечніше, ніж тусити з вейпами біля супермаркету, де купа військових, і куди може прилетіти в будь-який момент.

Утім, через заборону гуртків та навчальних заходів на Донеччині цей напрямок роботи наразі на паузі. Натомість активісти продовжують організувати безоплатні табори в Карпатах. Запрошують до них молодь, що постраждала від війни. Вже відбулося 14 таборів, їх відвідали понад 200 учасників, втілюючи більш ніж 75 тисяч творчих ідей.

– Я доволі сильно змінилась після табору. Як мінімум я перестала боятися нового досвіду і якихось змін в житті. Я хочу будувати міцні емоційні зв'язки з людьми, хочу їм

І, замість того, щоб потребувати допомоги, стають знову активними учасниками суспільства.

ІНІЦІАТИВИ ДЛЯ ДІТЕЙ

Попри оголошену евакуацію, у прифронтових містах лишаються діти, розповідає Антон. Для того, щоб заповнити їхнє дозвілля мирними активностями та урізноманітнити його, волонтери у Краматорську відремонтували підвальне приміщення та створили там простір «Терикон». Наповнили його меблями, технікою та проводили заняття з англійської мови,

довіряти. А це дуже важливо для мене, бо до табору я просто тікала від цього, – ділиться враженнями від «Горицвіту» сімнадцятирічна Женья з Краматорська.

Мистецькі табори «Горицвіт» організують коштом донатів чи донорських проєктів. Щозміни у Драгобраті відпочиває 26 дітей, які мають травматичний досвід, каже Антон Яремчук. Важливу частину програми складають походи, дітям пропонують різноманітні ігри, кіно, танці, чайні церемонії та цікаве спілкування. **СН**

Людмила ШЕЙКО

ВАЖЛИВЕ

Закінчення. Початок на стор. 1

ПЕНСІЇ В ОКУПАЦІЇ

Горлівчанка Галина (ім'я змінене з міркувань безпеки) має поважні 86 років. Усе життя жінка працювала на різних підприємствах міста – здебільшого, на важкій фізичній роботі. Виховувала сина, який у пошуках роботи поїхав до Росії, там і зник.

Як вийшла на пенсію, вирішила вирощувати квіти – на ринку неподалік від дому багато років її можна було побачити з різними саджанцями та горщечками. Люди знали, що її квіти завжди гарно приживалися, тому купували з задоволенням. Це допомагало якось зводити кінці з кінцями – пенсію вона заробила невелику, тому доводилося крутитися.

Коли 2014 року місто окупували, вона разом із сусідками поїхала до найближчого Торця, де оформила довідку переселенця, щоб продовжити отримувати свою пенсію. І повернулася назад – до своїх лілій та троянд. Кілька років пані Галині вдавалося навіть їздити періодично до банку та Пенсійного фонду, але потім прийшла пандемія, жінка важко перехворіла, місяць лежала у лікарні. А коли росія почала повномасштабне вторгнення, думати про поїздку вже їй не доводилося.

– Я стала така квола, бо вже вік. Та й та хвороба сильно вплинула на мої ноги, – каже пані Галина. – А десь у 2024 році мені перестала надходити пенсія. Бо виявилось, що моя довідка переселенця вже не дійсна. Картка банку є, а як поновити собі виплати, я не знаю.

Жінка сподівається, що вона зможе знов отримувати свою пенсію, щоб мати хоч трошки грошей до свого копійчаного «квіткового» бізнесу.

КОМЕНТАР ЮРИСТА

Раніше, за умови, що довідка ВПО скасована, поновити пенсію можливо було лише в судовому порядку (і не завжди це виходило). Новим порядком передбачена така можливість: якщо з дати припинення виплати пенсії пройшло менше року, потрібно **просто пройти ідентифікацію** (дистанційно це можна зробити у форматі відео-ідентифікації або авторизації на порталі Пенсійного Фонду України за допомоги Дія.Підпис). Якщо минуло більше року, то потрібно подати заяву на поновлення виплат (також або особисто, або онлайн) та пройти ідентифікацію.

Також обов'язково потрібно **подати заяву про неохоронення пенсії від РФ** – зробити це можна у вільній формі через портал ПФУ (за наявності електронного підпису чи Дія.Підпис) або повідомити про це під час відеоідентифікації працівникам ПФУ. Це питання має бути й в переліку тих, що ви почуєте під час бесіди. Якщо банком не обмежено можливість проводити операції по чинній картці, після поновлення пенсії можна продовжувати отримувати кошти на той самий рахунок. Якщо ж з доступом до рахунку проблеми чи пенсіонер не хоче залишатися клієнтом Ощадбанку, потрібно подати окрему заяву на зміну банківського рахунку через портал ПФУ (потрібна авторизація через електронний підпис або Дія.Підпис). Новий рахунок можна відкрити дистанційно в одному з банків, який надає такі послуги.

ЗАЯВА ПРО ВІДСУТНІСТЬ ПЕНСІЇ РФ

Олена Дьоміна з чоловіком

З МАРИУПОЛЯ ДО ЧОРНОГОРІЇ

Вчителька української мови Олена Дьоміна жила у Східному районі Маріуполя. Жінка навіть на пенсії вела активне життя: брала участь у жіночому товаристві імені Олени Теліги, вела мовні курси під егідою «Просвіти». На них, до речі, приходило багато переселенців, які хотіли переходити на українську цілими родинами.

А потім пані Олені самій довелося стати переселенкою. Її досвід перебування в оточеному Маріуполі і її важкий шлях на свободу, назавжди став одним із трагічних спогадів в її житті. Під час рідких проблисків зв'язку донька, яка жила у Чорногорії, вмовляла бать-

ків виїжджати та їхати до неї. Вони змогли це зробити тільки 16 березня 2022 року.

– Попереду був довгий шлях – з обстрілами, обшуками, приниженням. А коли ми нарешті дісталися місця, де було тепло, ми відчули, як сильно постраждали за ті три тижні: ноги опухли, тіло майже нічого не відчувало, наче заморозилося, – згадує жінка. – Ще довго після цього я вночі «відганяла літаки» уві сні. Бо війна не відпускає...

Тепер Олена з чоловіком та двома доньками живе у Чорногорії. Жодних виплат для українських переселенців там не передбачено. Тому єдиний її дохід – це пенсія, яку вона отримує на картку банку.

КОМЕНТАР ЮРИСТА

Зміни стосуються громадян України, які перебувають за межами України не менше ніж 183 дні (включаючи дні від'їзду та приїзду) протягом календарного року або отримали тимчасовий захист чи статус біженця за межами України у зв'язку з агресією РФ та не оформляли документів для постійного проживання за кордоном. Виняток – коли пенсія виплачується таким особам через місцеві органи влади в порядку, встановленому міжнародними угодами між Україною та цією державою.

Пані Олені в Чорногорії необхідно пройти ідентифікацію в 2025 році і робити це раз на календарний рік (до 31 грудня).

В разі, якщо людина відвідує територію України, варто самостійно звернутися до будь-якого відділення банку, на картку якого отримує пенсійні виплати, або до органу ПФУ.

Якщо людина перебуває за кордоном, треба пройти відеоідентифікацію (подати заяву можна на головній сторінці порталу електронних послуг ПФУ або через гарячу лінію ПФУ). Або авторизуватися на порталі електронних послуг ПФУ через Дія.Підпис (можливо в разі наявності в особи біометричного паспортного документа, виданого після 2016 року). Це – найпростіший варіант, враховуючи наявність у переважної більшості таких українців закордонного паспорта.

Також можна особисто звернутись до закордонної дипломатичної установи України (консульства), отримати документ про посвідчення факту, що особа є живою, та направити документи в ПФ, де перебуваєте на обліку. Направити цей документ та письмову заяву особи про продовження виплати пенсії, страхових виплат, складену у довільній формі – по пошті, або завантажити через портал електронних послуг ПФУ.

Положення нового Порядку напряму не вимагає від тих, хто перебуває за кордоном, писати заяву про неотримання пенсії РФ, але за логікою, якою керується ПФУ – люди виїхали з територій, які зараз окуповані, тож, можна очікувати, що вимога подавати таку заяву може з'явитися.

Борис Петух

В УКРАЇНІ ТЕПЕР – ЗА ОДНАКОВИХ УМОВ

Борис Григорович Петух – людина творча. Усе життя він працював у Школі мистецтв у Бахмуті – вчив дітей грати на акордеоні, багато його учнів досягли успіхів на різних конкурсах. Але головне – отримали можливість навчитися чути та розуміти музику. Довгі роки пан Борис був диригентом місцевого хору ветеранів – спільноти, де літні люди розкривали свої таланти, спілкувалися, дарували пісні містянам на до різних святахсвят.

– Пенсія не має бути нудною: ми з дружиною, донькою та онуками любимо їздити на море, подорожувати, вивчати нові міста та країни. А ось правнуків, яких в мене вже два, звозити не судилося: почалася велика війна і наше тихе провінційне містечко стало фортецею, – каже пан Борис.

Певний час вони ще залишалися у місті, бо за вісім років, поки Бахмут був прифронтовим, звикли до режиму загострень та затишшя. Але згодом зрозуміли: щоб врятуватися, треба виїжджати. З квітня 2022 року їхня велика родина орендує житло у Києві, де навчається та працює один з онуків пана Бориса. На одній житловій території наразі фактично проживають чотири родини, які раніше мали окремі зручні квартири. Разом мешкають самі пенсіонери, доньки з сім'ями та батько доньчиного чоловіка, шахтар на пенсії, який виїхав з окупованого Луганська ще до повномасштабного вторгнення.

– Ми з дружиною оформили довідку ВПО, але продовжили отримувати пенсії на картки, як це було й раніше – нічого не переформлювали і не робили ніяких додатко-

вих рухів. А сват, Леонід, мав постійно «ідентифікуватися», слідкувати, щоб йому не скасували була довідку переселенця, і взагалі користувався тільки одним банком, який для нього не зручний, – каже пан Борис. – А тепер, як я розумію, ми матимемо однакові умови для отримання пенсії, що є справедливим. Але ж обидва зобов'язані вказати, що не отримуємо пенсії РФ (хоча ми виїхали з Бахмута, ще до його окупації)? **СН**

Єлизавета ГОНЧАРОВА

КОМЕНТАР ЮРИСТА

Отримання пенсії більше не прив'язано до довідки ВПО. Також органи ПФУ не будуть відслідковувати дату окупації тих чи інших територій і порівнювати її з датою виїзду людини. Тому зараз ВСІМ пенсіонерам, які перемістились з тимчасово окупованих територій, потрібно подати заяву про неохоронення пенсії від РФ до 31 грудня 2025 року. Це важливо зробити, адже без такої заяви в січні 2026 року можуть припинити виплату пенсії. Звернутися можна до будь-якого зручного відділення ПФУ або онлайн, у спосіб, описаний вище. Це стосується обох героїв історії – як пенсіонера, який виїхав з Луганська і повторно з Бахмута, так і бахмутця, що тепер живе у столиці.

Так само на них обох розповсюджується можливість зміни банківського рахунку в «Ощадбанку» на будь-який банк, який надає послуги пенсіонерам. **Звернення до ПФУ із заявою про неохоронення пенсії від РФ автоматично буде означати фізичну ідентифікацію** пенсіонерів-переселенців у 2025 році. Подальша ідентифікація пенсіонерів-переселенців, що живуть на вільній території України, тепер проходитиме у непомітний спосіб, як і для всіх пенсіонерів країни – по факту отримання пенсії. Періодичної ідентифікації, як це було раніше, тепер не вимагатиметься.

НАДИХАЮЧЕ

СІТКИ ПЕРЕМОГИ

Закінчення. Початок на стор. 5

Яскравий та енергійний Ігор – ветеран війни, який воював у мотопіхотному батальйоні під Северодонецьком з 2019-го по 2021 рік. І хоч здоров'я не дозволяє, він знову рветься на передову, а раз не беруть, то Ігор розвернув неабияку діяльність в тилу – навіть відремонтував за власний кошт приміщення у військовому шпиталі.

Ось така вона, локація на Орлика, де люди, обпалені війною, маленьким, але потужним колективом роблять велику справу і підтримують один одного. Зараз у них складне завдання – маскувальні сітки для танкового батальйону, а це, на хвилиночку, площа 12 на 12 метрів.

– Робота масштабна й кропітка. Хлопці просять плести щільненько, щоб дрон не розгледів техніку. Тож ми дуже стараємось.

ЖИТИ ВІРОЮ

Перед тим, як мені піти, Ганна розповідає, наскільки теплими стали відносини з військовими:

– Окрім тепла наших рук, яке вони відчувають через зроблені нами сітки, їм хочеться відчутти тепло наших душ. Те-

Мариуполець Микола Гаркуша і чернівчанин Ігор Кочан

лефонують: «Як у вас справи? Вітаю вас із святом! Ні-ні, мені сітки не потрібні сьогодні, просто хочеться розказати про емоції, які ми отримали від вашої турботи». А ще поступаються один одному чергою! Буває, хтось телефонує: «Аня, терміново, дай, хоч що можеш!». Я починаю звертатись до тих, хто попереду черги, пояснюю ситуацію. І практично щоразу мені відповідають: «Зрозуміло, я цю бригаду знаю. Давай їм, я зачекаю».

Відверта бесіда дозволяє відверті запитання, тож я цікавлюсь у Ганни, як вона почуває себе в чужому місті, коли майже щочасно сниться своє.

– Я сподіваюсь відчутти десь запах мого Мариуполя, й іноді

це вдається. Наприклад, коли квітнуть сакури. Це викликає асоціації з моїм двором, бо там росли сакури, і під їх аромат ми починали чистити басейн, прибирати подвір'я. Коли вдається побувати десь на водоймах, лягаю на спину, заплющую очі і змушую мозок згадувати запах моря і плескіт води... Щиро кажучи, я живу спогадами. А ще – вірою, що повернуся додому. Що б не відбувалось на фронті чи в політиці, я цю віру не чіпаю, не руйную. Вона мене тримає з самого початку.

Я слухаю Ганну і згадую її грайливий пост у телеграм-каналі: «Хочу тувельки, на підборах. Ще й такі, щоб мелодично та триумфально

Військові з подякою у хабі

стукали по приазовський набережній...». Але це жіноче мрійне перебивають зведення на тому ж каналі: «Закінчили сьогодні черговий десяток квадратних метрів маскування для бійців на Покровському напрямку. Перейшли за наказом хлопців на додавання кольору «весняна зелень».

Ось так одні роблять свою справу на фронті, інші працюють для них в тилу: прийма-

ють замовлення, обговорюють кількість, кольори, термін, тягають на третій поверх важкі рулони спанбонду, нарізають на стрічки і плетуть, плетуть, плетуть, щоб у п'ятницю відправити «Новою поштою» туди, де потребують. А потім – розправити плечі, відчутти гордість і трошки радості. Не забуваючи, що завтра все почнеться спочатку. **CN**

Світлана КУЗМІНЬСЬКА

СМАЧНЕ

Пропонуємо скуштувати один із найулюбленіших десертів від галицьких бабусь. Це водночас і пиріг, і тістечко, і торт із різноманітними коржами та кремами. Має дуже красивий зріз із візерунком, з якого складаються коржі.

Маємо не забути у ніч напередодні поставити сметану під гніт, аби видалити з неї надлишок сироватки. Нам це знадобиться для густішої консистенції крему. Вишні за браком свіжих візьмемо свіжоморожені, а ви можете замінити їх навіть варенням чи джемом.

ЩО ТРЕБА ДЛЯ КОРЖІВ:

- ◆ пшеничне борошно – 640 г плюс 60 г для присипки
- ◆ яйця – 6 шт.
- ◆ цукор – 200 г
- ◆ цукор до маку – 2 ст. л.
- ◆ цукор до вишень – 70 г
- ◆ цукор для збивання з білками – 100 г
- ◆ сметана – 200 г
- ◆ розпушувач – 2 ч. л.
- ◆ масло (м'яке кімнатної температури) – 360 г
- ◆ какао – 2 ст. л.
- ◆ сіль – ½ ч. л.
- ◆ мак – 300 г
- ◆ вишні – 400 г

ПЛЯЦОК
«ВИШИВАНКА»

- ◆ крохмаль – 2 ст. л.
- ◆ вода – 300 мл

ДЛЯ КРЕМУ:

- ◆ густа сметана – 1 л (на виході отримаємо десь 580 мл)
- ◆ цукрова пудра – 200 г
- ◆ кисломолочний сир – 350 г

ЯК ГОТУВАТИ:

1. Ввечері напередодні підготуємо сметану для крему: сметану загортаємо у кілька шарів чистої марлі, згорток ставимо на сито, а зверху розміщуємо гніт. Відправляємо всю конструкцію в холодильник на ніч або на добу, щоб зі сметани вийшла зайва сироватка. Беремо яйця та

відділяємо білки від жовтків. Білки поки кладемо в холодильник, а жовтки збиваємо міксером з 200 г цукру та дрібкою солі.

2. До збитих з цукром жовтків додаємо просіяне борошно, розпушувач, м'яке масло та сметану. Замішуємо тісто руками на присипаній борошном поверхні. Тісто має вийти пластичним, не липнути до рук.

3. Тісто ділимо на 5 рівних частин (приблизно по 280 г кожна). В одну з п'яти частин додаємо какао та ретельно вимішуємо її до однорідності. Шматочки загортаємо кожен окремо в харчову плівку та ставимо їх в морозильну камеру на 30 хвилин.

4. Сухий мак подрібнюємо в кавомолці або блендері. Додаємо до нього цукор та воду, перемішуємо та проварюємо масу 5 хвилин після закипання, щоб мак загустив.

5. Розводимо крохмаль в невеликій кількості прохолодної води. Вишню разом із цукром доводимо до кипіння в сотейнику, вливаємо розведений з водою крохмаль та варимо на маленькому вогні до загустіння. У результаті має вийти густа маса, яка нагадує конфітур.

6. Для крему кисломолочний сир перебиваємо блендером до однорідної консистенції (або перетираємо через сито). Підготовлену заздалегідь сметану зби-

ваємо міксером із цукровою пудрою та сиром до однорідності.

7. Збиваємо міксером охоложені білки з цукром та дрібкою солі до стійких піків (приблизно 5 хвилин). Починаємо спершу з низьких обертів, поступово додаючи до білків цукор невеликими порціями та збільшуючи швидкість.

8. Дістаємо шматочки тіста з морозилки та розкачуємо чотири світлі між листами пергаменту в однорідний тонкий шар за розміром нашої форми.

9. Викладаємо тісто у застелену пергаментом форму, зверху кладемо шар вишень (або маку), потім 1/4 збитих білків, а зверху натираємо на тертушці темний шматочок тіста з какао. Випікаємо корж у розігрітій до 160 градусів духовці 30 хвилин. Так робимо з усім тістом: усього має бути 4 коржі: два спечені з маком та білками, два – з вишнями та білками.

10. Охолоджуємо коржі до кімнатної температури та збираємо пляцок: корж із вишнею змащуємо сметанковим кремом, викладаємо зверху корж з маком, змащуємо його кремом, зверху накриваємо коржем із вишнями, знову змащуємо його кремом та поверх кладемо корж із маком.

11. Ставимо пляцок в холодильник стабілізуватися на ніч.

ПІДТРИМУЄМО ЗСУ –
ДОПОМАГАЄМО СОБІ!

IBAN UA383052990000026005015017860
ЄДРПОУ 39696398

Отримувач: Міжнародний благодійний фонд «Повернісь живим»
Призначення платежу: Благодійна пожертва військовим